KULTURUTSKOTTETS BETÄNKANDE nr 11/1988-89 med anledning av
1) ltm Lasse Wiklöfs m.fl. hemställningsmotion till landskapsstyrelsen om utbildningsåtgärder för att häva krisen inom hälso- och sjukvården på Åland; samt
2) ltl Harriet Lindemans m.fl. hemställningsmotion till landskapsstyrelsen om utredning av möjligheten att temporärt påbörja primärskötarutbildning enligt en treterminers läroplan.

Landstinget har den 29 mars 1989 inbegärt kulturutskottets yttrande över nämnda motioner. Utskottet, som i ärendet hört vicelantrådet May Flodin, rektorn vid Ålands yrkesskola Gunnar Lemqvist, ledande översköterskan vid Ålands centralsjukhus Anita Hannusas, sjukvårdsläraren Birgitta Svahnström, ordföranden för Ålands primärskötarförening Anne Sjölund samt kurskoordinatorn Monica Nordqvist får i anledning härav anföra följande.

De två motionerna syftar till att motverka vårdkrisen och efterlyser vardera utbildningsåtgärder inom sjukvårdssektorn för att snabbt förbättra personalsituationen och trygga vården i framtiden. Utskottet har enligt 23 § 2 mom. arbetsordningen beslutat handlägga dem i ett sammanhang och avge gemensamt betänkande.

Utskottet anser i likhet med motionärerna att det med hänsyn till den rådande personalbristen inom sjukvården är motiverat att satsa på utbildning av vårdpersonal och även att göra extra insatser i detta avseende.

Utbildning innebär en långsiktig åtgärd att trygga tillgången på god sjuk- och hälsovård. Målsättningen bör vara att hålla utbildningen på en hög nivå. Det gäller även att ta vara på det intresse för utbildning som finns bland dem som redan arbetar inom vården genom att anordna lämplig vuxenutbildning.

Hälsovårdsutbildningen reformerades år 1987. Utbildningsreformen är en del av den totala reformen av yrkesutbildningen i Finland. Den grundar sig på lagen om utvecklandet av utbildningen på mellanstadiet och beräknas vara genomförd år 1994.

Utbildningen är grundskolbaserad eller gymnasiebaserad. Utbildningen börjar med ett allmänt basår för elever som har genomgått grundskolan. Efter denna grundlinje följer olika specialiseringslinjer. Sjukskötarutbildningen omfattar totalt ca 4,5 år. Den gymnasiebaserade studielinjen innefattar ingen grundlinje och är sålunda ett år kortare.

Primärskötarutbildningen omfattar 2,5 år inklusive basåret. De fristående studielinjerna för bl.a. optiker och tandtekniker saknar en allmän period men omfattar motsvarande mängd allmänbildande lärostoff som en grundlinje. Ett schema över hälsovårdsutbildningen biläggs betänkandet.

Utskottet anser att vårdreformen är motiverad emedan en välutbildad personal garanterar god vårdkvalitet och motverkar psykisk stress och utbrändhet som annars är vanligt förekommande bland sjukvårdspersonal. Om kompetent personal inte kan erhållas kan det vara bättre att stänga en vårdavdelning än att låta vårdnivån sjunka på ett betänkligt sätt.

Utskottet har erfarit att det vid Ålands yrkesskola till hösten 1989 planeras en tre terminers utbildning till primärskötare. Utbildningen är avsedd för vuxna och tidigare arbetspraktik eller utbildning inom vården anses kompensera det basår som ingår i den ordinarie utbildningen.

Bristen på kompetenta sjukvårdslärare kan dock medföra att utbildningen inte kan inledas förrän i januari år 1990.

Den förkortade utbildningen av primärskötare bör ses som ett temporärt komplement till den ordinarie utbildningen och bör uttryckligen rikta sig till vuxna med tidigare erfarenhet av vårdyrket och med bristfällig utbildning.

Primärskötarutbildningen kan även ske såsom läroavtalsutbildning eller inom ramen för den sysselsättningsfrämjande utbildningen. Emedan sysselsättningsfrämjande utbildning även innefattar grundskolning åt personer som saknar yrke eller som inte erhållit grundutbildning i yrke bör primärskötarutbildningen mycket väl fylla kriterierna för sysselsättningsfrämjande utbildning i synnerhet som arbetskraftsbristen inom sjukvården är stor.

Den fackliga primärskötarföreningen på Åland motsätter sig inte att kortare utbildning till primärskötare anordnas under ett övergångsskede med hänsyn till

situationen på arbetsmarknaden. Fackföreningen förutsätter dock att full kompetens ges, att tidigare arbetslivserfarenhet beaktas och att kompetenta lärare finns.

Enligt landskapsstyrelsens vårdutbildningskommitté kan en sjukskötarutbildning med viss studieinriktning anordnas på Åland inom några år. Linjen för inremedicinsk- och kirurgisk sjukvård med speciell inriktning på åldringssjukvård eller hälsovård kunde vara en lämplig inriktning med tanke på möjligheterna på att erhålla praktikplatser.

Vuxenstudier för sjukskötare som önskar utbilda sig till specialsjukskötare torde redan nu i samarbete med Helsingfors svenska sjukvårdsinstitut kunna anordnas inom ramen för Ålands högskola emedan studierna är av teoretisk karaktär.

Efter det att en överenskommelseförordning angående utbildning av vårdpersonal och examensbehörighet antagits är det möjligt att i högre grad anpassa vårdutbildningen till det behov och de förhållanden som är rådande på Åland.

I ett längre perspektiv bör vårdutbildningen på Åland utvecklas inom en egen utbildningsenhet med egna lokaliteter och med examensbehörighet. Det är inte möjligt att inom ramen för Ålands yrkesskolas utbildningsprogram och lokaliteter utveckla vårdutbildningen på ett sätt som motsvarar framtidens krav. Det finns sålunda anledning att överväga behovet av och förutsättningarna för en vårdskola på Åland för utbildning av vårdpersonal.

Med beaktande av att den efterlysta förkortade primärskötarutbildningen av allt att döma kommer att förverkligas och emedan landskapsstyrelsen redan vidtagit flera åtgärder för att utveckla vårdutbildningen på Åland har utskottet enhälligt beslutat föreslå förkastande av de bägge motionernas klämförslag. Utskottet omfattar dock motionernas syftemål och poängterar utbildningens betydelse för sjuk- och åldringsvårdens utveckling i framtiden.

Med hänvisning till det ovan anförda får utskottet härmed vördsamt föreslå

att Landstinget förkastar hemställningsmotionerna nr 77 och 83/1988-89.

Mariehamn den 20 april 1989

På kulturutskottets vägnar:

Barbro Sundback
ordförande

Bjarne Pettersson
sekreterare

Närvarande vid ärendets avgörande behandling: ordföranden Sundback, viceordföranden Nordberg samt ledamöterna Fagerholm, Lindeman och Öberg.

Figur 1.
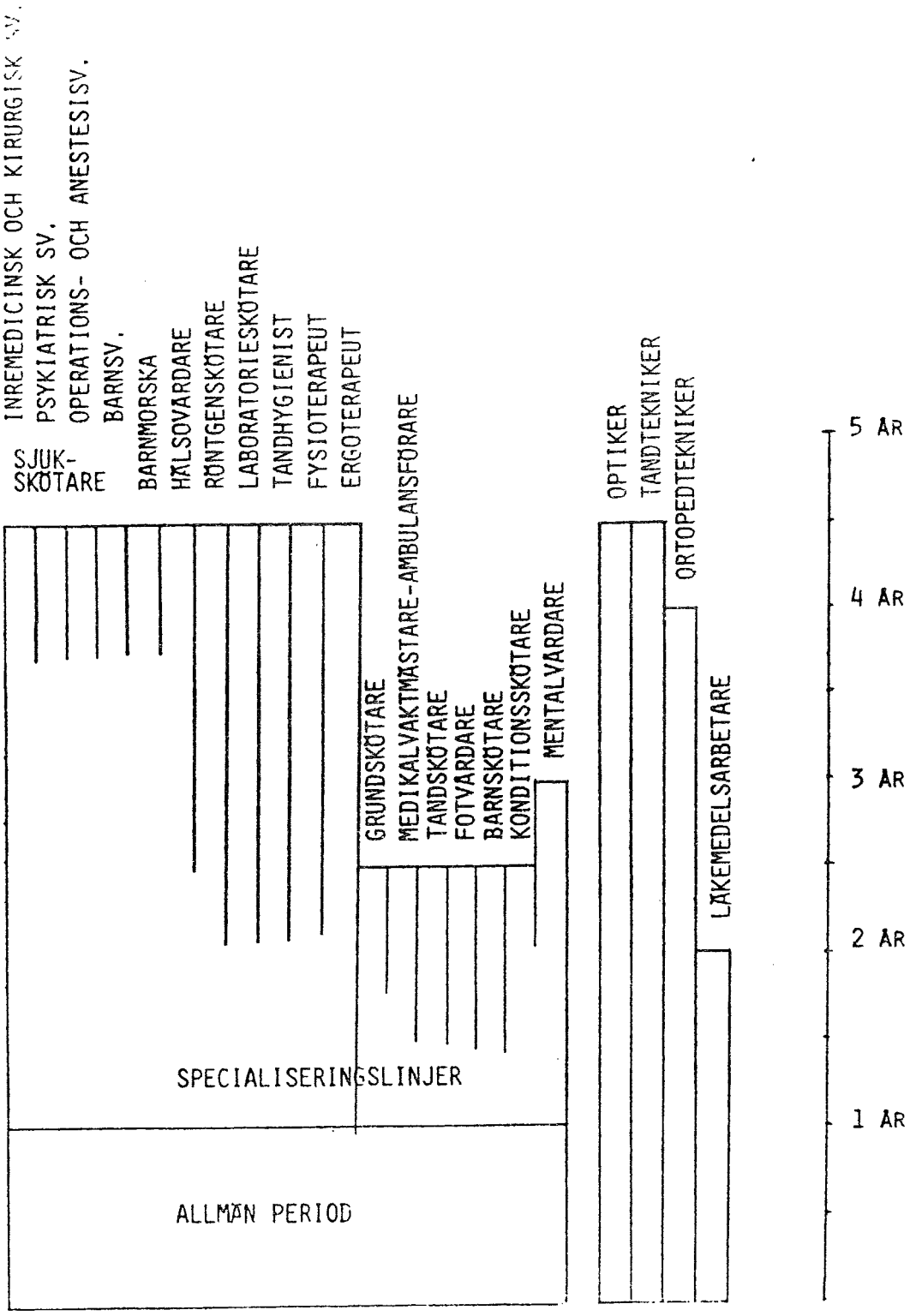
GRUNDLINJEN FÖR HÄLSOVÅRD OCH FRISTÅENDE STUDIELINJER